

БИТОВИ НАРОДНИ ПРИКАЗКИ

За разлика от вълшебните приказки, битовите народни приказки не пренасят слушателя/читателя в един измислен свят, изпълнен с небивали истории и чудновати герои, а носят разнообразието и неподправената красота на самата действителност от бита и нравите на обикновения българин - неговото жизнелюбие и борбата му за оцеляване и запазване на личностна чест и национално достойнство. Чрез близки до душевността на народа и реални, като че ли взети от самия живот, образи са показани в най-истинския си вид разнородните взаимоотношенията между хората - добри и лоши, честни и нечестни, истински и лъжливи; рисуват се характери, които със своите положителни или отрицателни качества напомнят на читателя за неговия съсед, съселянин, роднина, карат го да се смее или тъгува, да извлече поука от глупавата му постъпка или да се амбицира да стане по-умен, по-добър, по-човечен. На първо място битовите народни приказки отразяват житейските конфликти между хората, физически и морални трудности, които човекът трябва да преодолява, срещайки се със злото и доброто в своя път. Добродетели и пороци, истина и лъжа, трудолюбие и мързел, мъдрост и глупост тук съжителстват едновременно, но не безпристрастно предадени от разказвача, а украсени и обогатени от житейската му мъдрост, от чувството му за хумор, от желанието му да накара читателя да се замисли и да стане по-добър. Затова в битовите народни приказки много често се използва сатирата, но тя носи пречистваща сила и вяра, че доброто ще победи злото. Ако пък народният , творец иска да опише душевна или физическа красота, да похвали разума или добродетелта, той използва най-топли и сърдечни думи, най-нежни изрази, за да предаде своята и на народа любов и уважение към красотата, добротата, трудолюбието, честността...

В българските битови народни приказки почти не фигурират царе и царици. Тук битува селският момък със своята невяста, майката и бащата, свекъра и свекървата.

Друга тема, която намира широко място сред битовите приказки, е човешката глупост. Глупците са най-често невежи хора, несръчни и непохватни. На тях народният разказвач противопоставя досетливите, умните, умелите. Така, чрез контраста, се откроява това, което се осъжда, и това, което се утвърждава. Комичните ситуации, в които попада глупакът, карат читателя да се засмее от сърце, но и да се замисли.

В голям брой приказки се говори за личните и обществени недъзи. Българинът, макар и беден, мрази кражбата и учи винаги децата си да бъдат честни и трудолюбиви. Затова той осъжда лъжата и кражбата като най-лоши качества, но не прощава и на алчността, скъперничеството, безчестието, на горделивостта и надменността, на този, който не проявява-почит към по-възрастни и родители. Във всички тези приказки нравствено осакатеният герой винаги получава заслуженото си наказание.

Към битовите народни приказки спадат също анекдотите и приказките за Хитър Петър и Настрадин Ходжа. Те са възникнали при взаимодействието на фолклора с литературата. Първоначално придобиват популярност анекдотите за средноазиатския хитрец Настрадин Ходжа. Негов противник у нас става Хитър Петър, който много често поставя своя съперник - Настрадин Ходжа, на мястото на излъгания. Дълбоко национален, Хитър Петър е рожба на народното въображение като обобщаване на народната мъдрост и житейски опит. Неслучайно той е беден селянин, слуга или ратай по чужди къщи, т.е. обикновен човек от народа, когото можем да срещнем във всяко село. Но със своя жив и пъргав ум, със своята духовитост и находчивост Хитър Петър изпъква сред своите съселяни, защото успява да се противопостави на алчните чорбаджии, попове и съдии. Той се бори срещу обществените и лични пороци - мързел, скъперничество, лицемерие, нахалство, високомерие... В голяма част от приказките този образ събира у себе си вековната мъдрост, опит и знания на българския народ.